

לקבלת המערכים בדואר אלקטרוני ללא תשלום, הרשמו באתר www.shiuracher.org/laderech

מערכי האקטואליה מופצים ללא תשלום על ידי עמותת שיעור אחר, הפועלת להעצמת תלמידים ולקידום מעורבות של הציבור הישראלי במערכת החינוך. מטרת התכנית להקנות ידע ולעודד את החשיבה הביקורתית דרך דיון בנושאים החדשניים העומדים מדי שבוע על סדר היום הציבורי.

כל מערכי השיעור ניתנים להורדה באתר www.shiuracher.org/laderech. הורדת המערכים מחייבת הרשמה חד-פעמית באתר. לפעילות נוספת של העמותה – העברת קורסי העשרה על-ידי מתנדבים – בקרו באתר www.shiuracher.org אין להפיץ את מערכי השיעור לשום גורם תמורת תשלום.

שיעור אחר: שיעור לדרך

התארגנות ופעילות חברתית

מטרות השיעור

- התלמידים יכירו בערכים של שיתוף פעולה להשגת מטרה חברתית
- התלמידים יתנסו בהתארגנות חברתית למען מטרות שחשובות להם
- התלמידים יחשפו להתארגנויות ולמחאות חברתיות ברשת
- התלמידים ידונו ביתרונות ובחסרונות של השימוש ברשת בעת התארגנות חברתית בכלל ובמחאה חברתית בפרט

הכנה

- מחשב, מקרן וחיבור לאינטרנט
- הדפסת דף משימה לקבוצות – התארגנות חברתית במספר עותקים (בנספח)
- חומרי יצירה - בריסטולים, טושים, מגזינים, דבק וכדומה

הערות

- כדאי להתייעץ מראש עם המורה לגבי פעילות ההמשך בסיום השיעור.
- השיעור יכול להתאים גם כשיעור כפול, אם מעוניינים שהתלמידים יחתימו אחד את השני (לאחר סעיף 8) ויתארגנו לפעילות המשך לגיוס שותפים למטרות שלהם (בפעילות המוצעת בסוף מערך השיעור).

מהלך השיעור

א. מהי התארגנות חברתית? [10 דקות]

1. מהי התארגנות חברתית ולשם מה היא חשובה?

לאחר שמספר תלמידים יענו סכמו: התארגנות חברתית היא התאגדות של קבוצת אנשים הפועלים למען מטרה משותפת. המטרה יכולה להיות מטרה חברתית, מטרה פוליטית, מטרה קבוצתית (ספורט), מטרה אידיאולוגית ובעצם כל מטרה שהיא חשובה למספיק אנשים כדי לפעול על מנת לקדם אותה. דוגמאות: קבוצת ספורט, מועדון מעריצים, תנועות נוער, ארגונים פוליטיים, ארגוני מורים, ארגוני סטודנטים...

2. מדוע צריך התארגנויות חברתיות?

2. תשובות אפשריות:

- פעילות בקבוצה מהנה יותר ומוציאה את האדם מבדידותו (האדם הוא יצור חברתי, יותר כיף לעבוד ביחד מאשר לבד).
- קל יותר להשיג מטרות בקבוצה: פעילות קבוצתית מביאה לעתים לתוצאות טובות ומהירות יותר מאשר פעילות היחיד.
- קשה להשפיע ללא קבוצת תומכים משמעותית.
- פעילות קבוצתית חשובה לקבלת החלטות מושכלות בשל מגוון הדעות של חבריה: חוות דעת נוספות עוזרות לנו לצאת ממצבים שנראים תקועים, לחשוב על רעיונות יצירתיים לפעילות, על דרכי פעולה ועוד.
- כל חבר בקבוצה תורם את כישוריו – ערך השיתוף.

3. אילו התארגנויות חברתיות אתם מכירים?

דוגמאות: גיוס מזון ותרומות לנזקקים, סיוע לאוכלוסיות בזמן מלחמה (לדוגמה סיוע לדרום בזמן צוק איתן בשנת 2014), מחאה נגד פגיעה בחוף פלמחים וכדומה.

הערה למנחה אם הם מתקשים, תוכל להתחיל ב- 2-3 דוגמאות מהרשימה ורצוי להרחיב עליהן קצת בהסברים.

3. באילו דרכים ניתן לגייס שותפים להתארגנויות חברתיות?

תשובות אפשריות: כלי התקשורת, רשתות חברתיות, הקמת אתר אינטרנט, פרסום באתרים קיימים (לדוגמה יד 2), חלוקת פליירים ברחובות, החתמה על עצומות במקומות סואנים וכו'.

ב. פעילות בקבוצות - התארגנות חברתית [20 דקות]

4. בואו תחשבו על מטרות שלדעתכם חשוב לפעול למענן.

5. הנה מספר דוגמאות:

- מאבק נגד/בעד יום לימודים ארוך
- החזרה לשידור של סדרת טלוויזיה
- מאבק בתאונות הדרכים
- תלמידים נגד תלבושת אחידה
- גיוס תרומות לילדים נזקקים
- הצלת קבוצת כדורגל

הערה למנחה רצוי שתתחילו אתם עם דוגמה או שתיים ולאחר מכן תבקשו מהתלמידים דוגמאות משלהם, על מנת להבהיר להם מהי מטרה שראוי לפעול למענה. כדאי לחשוב לפני השיעור לגבי תחומי עניין של התלמידים ולכוון אותם לפעול למען מטרות אלו.

6. הפעלה

כתבו על הלוח את ההצעות ולידן את שמות התלמידים המציעים. בחרו 4-5 נושאים מתוך הנושאים שהוצעו ובקשו מהתלמידים שהציעו אותן לעמוד בפנינו שונות של החדר. לאחר מכן, בקשו משאר התלמידים להצטרף אל הצוותים שמקדמים משימה המעניינת אותם (יש לתכנן את מספר המשימות כך שהתלמידים יתחלקו לקבוצות של 3-4 לפחות).

7. כל קבוצה תקבל דף משימות ותתבקש למלא אותו (ראו נספח) וכן בריסטול עליו היא מתבקשת להכין עצומה / פרסום למטרה שלה.

בדף המשימות מופיעות השאלות הבאות:

- א. מטרת ההתארגנות
- ב. מדוע המטרה חשובה
- ג. האם נדרשים תומכים, ואם כן מי הם (תלמידים מבתי ספר נוספים, תנועות נוער, הורים, מורים)?
- ד. כיצד תוכלו לגייס שותפים ותמיכה במטרה שלכם?
 - לוחות מודעות, עיתון ב"ס/מקומון, תנועת נוער...
 - אינטרנט – דואר אלקטרוני לחברים, פורומים, אתרים, רשתות חברתיות, אפליקציות – ווטסאפ, וויבר וכדומה
 - הפצת מידע לתומכים, עדכון בפעילויות – מפגשים, דוא"ל, אתר, פורומים.
 - הפצת הרעיון לקהלים נוספים ולאנשים בעלי השפעה (פוליטיקאים, הנהלת ב"ס, עירייה..).

הערה למנחה חשוב לעבור בין התלמידים במהלך הפעילות, לוודא שמבינים ולהציע נקודות למחשבה.

ניתן להציג את המשימה ב- [Google Slides](https://www.google.com/slides/) - פורמט שיתופי המאפשר לקבוצה של תלמידים לעבוד ביחד על מצגת ולשתף אותה עם שאר תלמידי הכיתה.

8. הצגה במליאה

בקשו מהקבוצות להציג את תוצריהן בקצרה ולנסות לשכנע את שאר הכיתה להצטרף למטרה שלהם.

הערה למנחה – אפשרות להמשך הפעילות

בהתאם לכיתה ולזמן שנותר ניתן לבקש מהתלמידים להסתובב בכיתה ולנסות לשכנע תלמידים להצטרף אליהם. ניתן להציע להם להכין דף להחתמת כמה שיותר תלמידים, כאשר אין הכרח לחתום על נושאים שלא מסכימים עליו.

ג. הרשת כפלטפורמה להתארגנות חברתית [10 דקות]

9. כמה קבוצות החליטו להיעזר ברשת האינטרנט על יישומיה השונים לצורך גיוס תומכים והפצת מידע? מדוע הן בחרו להשתמש בה? תשובות אפשריות:

- כמות אנשים: דרך האינטרנט ניתן להגיע לכמות אנשים רבה מאוד, בקלות
- קל לעדכן מידע
- נגישות למידע – של המפיץ ושל קהל היעד
- השימוש ברשת הוא זול ונוח
- לא נדרשת קירבה גיאוגרפית. ניתן להפיץ את הפעילות הקבוצתית בין חברים רבים במקומות שונים בארץ ובעולם
- אין תלות בגורמים אחרים במה שמפרסמים, מתי ואיך לעומת כלי התקשורת האחרים (טלוויזיה, רדיו וכדומה)
- תקשורת דו כיוונית בין חברי הקבוצה
- דרך הרשת ניתן להציג מידע רב מבחינת כמות וצורה – מסמך, מצגת, שיר, תמונות, סרט

10. האם עלולים להיות החסרונות בשימוש ברשת? אלו חסרונות?

- בעיית אמינות: האנונימיות של רשת האינטרנט טומנת בחובה סכנות וקשיים. לרוב אין לדעת מיהם האנשים או מיהו הגוף העומד מאחורי הדברים המפורסמים ויש להיזהר מרמאים ומאנשים המנצלים את המדיום למטרות לא מוסריות, שקריות ועוד
- ניצול זדוני של המדיום (רשימות תפוצה לצורך וירוסים)
- העדר מגע אנושי, קל יותר להתחבר לקבוצה כאשר ישנה הכרות אישית בין חבריה

11. האם לאור החסרונות והיתרונות שהוצגו כרגע, תחשבו שוב על השימוש ברשת על מנת לקדם את מטרותיכם?

למנחה מטרתו של הדיון הנוכחי היא לאפשר לתלמידים להבין שבשימוש ברשת, כמו בכל סיטואציה אנושית, ישנם חסרונות ויתרונות אותם יש לקחת בחשבון כאשר מגיעים להחלטה כיצד יש לפעול. האינטרנט הוא לא "רע" או "טוב" אלא הוא מדיום חשוב ומרכזי שיש להבין את מורכבותו על מנת להשתמש בו בתבונה.

12. אלו אתרים של התארגנויות חברתיות אתם מכירים?

13. כדאי להיכנס למספר אתרים המדגימים התארגנויות, שהתלמידים מציעים וגם ניתן להיעזר ברשימה שלהלן ולהציג להם אתרים שאולי הם אינם מכירים.

- **אתרי מעריצים**
- www.isoccer.co.il – אתר המעריצים של נבחרת ישראל
- **התארגנות חברתית ברשת**
- www.syncopa.org.il – התארגנות אזרחית קהילתית במגוון נושאים (חיפוש עבודה למשל)
- www.bankhazman.org.il – בנק הזמן, רעיון בו כל אחד תורם מתחום הידע שלו מקבל בתמורה מאחרים
- **תנועה פוליטית**
- www.zalul.org.il – אתר למען איכות הסביבה
- **מטרות צדקה והתנדבות**
- www.latet.org.il – ארגון לתת – תרומות למשפחות נזקקות
- peula.nexo.com/newpage – תכנון וביצוע פרויקטים התנדבותיים לפי בקשות הגולשים
- **אתרי עצומה חברתית** – www.atzuma.co.il

ד. הרשת כפלטפורמה למחאות חברתיות [10 דקות]

14. מי שמע על מחאות חברתיות גדולות שהתחילו באינטרנט? תנו דוגמאות. תשובות אפשריות:

- המחאה החברתית ב-2011 – דרך פייסבוק וטוויטר
 - מחאות חברתיות בעולם הערבי ב-2011 שחלקן הפילו משטרים, לדוגמה במצרים - דרך פייסבוק וטוויטר
- הערה למנחה:** בשלב זה, ניתן להרחיב על התארגנויות חברתיות נוספות (ניתן להיעזר בדוגמאות בנספח).

15. האם לדעתכם ניתן היה להגיע למחאות הפוליטיות/חברתיות הללו בסדר גודל שאליהן הן הגיעו ללא הרשתות החברתיות? מדוע?

באמצעות השימוש ברשתות החברתיות, מבלי לעבור את הצנזורה של ערוצי התקשורת המקובלים (טלוויזיה, רדיו ועיתונים), הצליחו המארגנים להגיע בזמן מאוד קצר לתהודה מאוד גדולה בקרב הרבה מאוד אנשים.

16. האם מחאה חברתית הקיימת רק באינטרנט יכולה להשפיע על מקבלי ההחלטות?

מתברר שכן. למחאה כזו קוראים **מעשה המונים (CROWDOING)** זוהי פעילות קטנה אבל ממוקדת של הרבה אנשים שיוצרת לחץ משמעותי. הנה מספר דוגמאות למחאות מסוג זה:

- כשהתקבלה ההחלטה לבנות בחוף פלמחים, שלחו 2,591 איש מכתבים לחברי ועדת השרים לענייני חקיקה בדרישה לבטל את ההחלטה - ההחלטה בוטלה
- פעילים יצאו בקמפיין נגד בחירת משרד האוצר במשרד יחסי הציבור מוטי שרף שמייצג מספר גופים גדולים במשק. 800 שיתופים בפייסבוק במשך יומיים - הובילו את משרד האוצר לבטל את ההתקשרות.

הערה למנחה: ניתן להרחיב על נושאים אלו בכתבה [באתר דה מרקר](#)

17. האם לדעתכם יכול להיווצר מצב שהאינטרנט דווקא יעכב את המחאה החברתית ויזיק לה במקום לקדמה?

ישנם מצבים שבהם אנשים שלוחצים לייק או חותמים על עצומה באינטרנט, חשים שבכך הם עשו את שלהם, ואין להם עוד צורך לצאת פיזית מהבית למחות. כפי שראינו כעת, בחלק מהמקרים זה בהחלט מספיק, אך יש מקרים שבהם רוצים לייצר אימפקט גדול יותר, כפי שהיה במחאה החברתית בישראל ובמחאות בעולם הערבי, ולכן במקרים אלו לייקים בלבד לא מספיקים. יש לוודא שאנשים אכן ייצאו מהבית ויבואו למחות.

הרחבה למנחה – המידע לקוח ממחקר של הכנסת מ-2012: "בלי נוכחות בהפגנות – זו מחאת כורסא" אתר דה-מרקר

18. פעילות המשך אפשרית

ניתן להציע שהתלמידים יפעלו בשביל להשיג את המטרות שהם בחרו בתחילת השיעור, באמצעות האינטרנט – רשתות חברתיות, אתר בית הספר, אתר עצומה וכדומה. וכן, באמצעות נוכחות פיזית שלהם, למשל החתמת אנשים על הבריסטולים שהכינו בבית הספר ומחוצה לו ושליחת העצומות לגורם המתאים (הנהלת בית הספר, המשרד להגנת הסביבה, משרד החינוך וכדומה). בדרך זו, החומר שנלמד בשיעור ייטמע טוב יותר והתלמידים יחוו שהם עושים משהו שבאמת חשוב להם.

19. סיכום (חשוב לסכם את השיעור בכמה מילים)

היום למדנו על חשיבות רשת האינטרנט בהתארגנות חברתיות. ראינו שבאמצעות הרשתות החברתיות ניתן להגיע לקהלי יעד רבים ביותר בדרך מהירה מאוד, דבר שלא ניתן לעשות באמצעים אחרים. בנוסף, ראינו שהרשת נותנת לנו עולם שלם של אפשרויות חדשות להתארגנות חברתיות. עמדנו על היתרונות בשימוש ברשת ולעומת זאת, הבהרנו מהם החסרונות. הבנו כי חשוב שנזכור כי העובדה שהרשת פותחת בפנינו מגוון אפשרויות רחב מאוד היא נפלאה ויחד עם זאת, מחייבת אותנו להיות ביקורתיים ולהשתמש בה בתבונה. למדנו שבאמצעות הרשת ניתן גם לארגן מחאות חברתיות אפילו קטנות שעושות את ההבדל ומשפיעות על מקבלי ההחלטות, ויחד עם זאת זכרו שאם רוצים לייצר רושם גדול כדאי לשכנע אנשים גם לצאת מאזור הנוחות שלהם, ובנוסף לייק גם להגיע להפגנה / להתארגנות באופן פיזי כדי לקדם את המטרה.

מטרת ההתארגנות: _____

1. הסבירו מדוע המטרה שלכם חשובה? _____

2. האם אתם צריכים אנשים נוספים על מנת לקדם את המטרה שלכם? אם כן, חשבו על מי (תלמידים נוספים מביה"ס, מורים, הורים...)

3. כיצד תוכלו לגייס תמיכה במטרה שלכם?

4. הכינו עצומה או פרסום למטרה שלכם על גבי הבריסטול שקיבלתם. חשבו על סיסמאות ועל דרכים נוספות לגרום לקהל היעד שלכם להצטרף למטרה שלכם.